

Nr 12

Kungl. Maj:ts proposition angående samarbete med Stockholms stad för uppförande och drift av en psykiatrisk klinik vid S:t Görans sjukhus i Stockholm; given Stockholms slott den 19 december 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås riksdagen skola godkänna vissa grunder för ekonomiskt samarbete med Stockholms stad beträffande uppförande och drift av en psykiatrisk klinik vid S:t Görans sjukhus i Stockholm.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 decem-
ber 1958.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för ecklesiastik- och finansdepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, fråga om samarbete med Stockholms stad för uppförande och drift av en psykiatrisk klinik vid S:t Görans sjukhus i Stockholm samt anför därvid följande.

Inledning

Bland de kliniker, vilka Stockholms stad förbundit sig att uppföra vid Sabbatsbergs sjukhus enligt det mellan staten och staden den 1 december 1947 träffade avtalet angående samarbete för ny- och ombyggnad samt drift av nämnda sjukhus, ingår en psykiatrisk klinik om 110 vårdplatser. Kliniken avses skola utgöra en av karolinska institutets dubbelkliniker i psykiatri. I avvaktan på tillkomsten av ifrågavarande klinik föreslogs i proposition nr 212/1954 angående reformering av läkarutbildningen, att undervisningen i psykiatri för halva antalet medicine kandidater vid karolinska institutet skulle provisoriskt förläggas till Södersjukhusets psykiatriska klinik. Förhandlingar med delegerade för staden om villkoren härför upptogs under år 1957 av kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande m. m. Enär den planerade utbyggnaden av Sabbatsbergs sjukhus vid denna tidpunkt ännu icke till någon del påbörjats, stod det klart för parterna, att uppförandet av den psykiatriska kliniken därstädes låg mycket långt fram i tiden. På grund av bristande utrymme var det emellertid svårt att annat än såsom ett kortvarigt provisorium anordna godtagbar undervisning i psykiatri vid Södersjukhuset utan vidtagande av omfattande byggnadsarbeten. Tanken uppkom då att genom tillbyggnad eller uppförande av en särskild flygelbyggnad söka få till stånd en psykiatrisk undervisningsklinik vid sistnämnda sjukhus, vilken skulle ersätta den i Sabbatsbergsavtalet avsedda kliniken. Genom sjukhusdirektionens i staden försorg igångsattes en utredning efter dessa riktlinjer och preliminära ritningar

upprättades. Det visade sig emellertid vara förenat med avsevärda svårigheter att få till stånd en utbyggnad. Stadens delegerade framhöll därvid, att Södersjukhusets olika kliniker var i synnerligen starkt behov av utvidgning men utbyggnadsmöjligheterna mycket begränsade till följd av det begränsade sjukhusområdet samt sjukhusbyggnadens speciella utformning, som icke tillät påbyggnad av ytterligare våningsplan över sängbyggnaden. Delegerade föreslog därför, att den psykiatriska undervisningskliniken i stället skulle förläggas till S:t Görans sjukhus, där arbetena på uppförandet av en ny mentalklinik just skulle igångsättas. Den psykiatriska expertis, som kommissionen rådfrågade i dessa spörsmål, sade sig i valet mellan Södersjukhuset och S:t Görans sjukhus föredraga det förstnämnda, enär vid Södersjukhuset fanns representerade vissa specialiteter — neurologi, neuro-radiologi, neurokirurgi m. m. — till vilka undervisningen och i synnerhet forskningen i psykiatri behövde nära tillgång. Ifrågavarande specialiteter saknades vid S:t Görans sjukhus. Under förhandlingarnas gång motsatte sig emellertid stadens delegerade alltmera bestämt planerna att förlägga undervisningskliniken till Södersjukhuset och anförde därvid, att en tillbyggnad härför i varje fall inte kunde övervägas och beslutas förrän om tidigast två år i samband med planeringen av sjukhusets utbyggnad i dess helhet. Enär vidare experterna förklarade, att samband med andra discipliner genom konsultverksamhet o. dyl. givetvis även ginge att ordna vid S:t Görans sjukhus, beslöt kommissionen vid sammanträde den 11 mars 1958 att stanna för S:t Göransalternativet, varigenom man vann den stora fördelen att få till stånd den nya undervisningskliniken utan ytterligare uppskov, samtidigt som bortfallet av motsvarande klinik vid Sabbatsbergs sjukhus skulle underlätta den fortsatta planeringen av Sabbatsbergsprojektet. Kommissionens medicinska ledamöter, professorerna Friberg och Bergstrand reserverade sig emellertid mot detta kommissionens beslut och påyrkade på anförda skäl, att kommissionen måtte genom ytterligare förhandlingar med staden söka skapa grundval för ett förläggande av ifrågavarande undervisningsklinik till Södersjukhuset.

I fråga om Södersjukhuset träffades mellan parterna i januari 1958 ett preliminärt avtal angående anordnande av provisorisk undervisning i psykiatri. Avtalet skulle äga tillämpning intill dess den i Sabbatsbergsavtalet avsedda kliniken kunde lagas i bruk. Endast mycket begränsade byggnadsarbeten förutsattes enligt avtalet komma till stånd för undervisningen. Avtalet redovisades för riksdagen i proposition nr 87/1958. I utlåtande nr B 40/1958 i anledning av nämnda proposition underströk statsutskottet angelägenheten av att en snar överenskommelse träffades i fråga om den definitiva förläggningen av psykiatriundervisningen.

Förhandlingskommissionen har i skrivelse den 11 augusti 1958 framlagt förslag till avtal mellan staten och Stockholms stad angående samarbete för uppförande och drift av en psykiatrisk klinik vid S:t Görans sjukhus.

Över förslaget har yttranden avgivits av statskontoret, byggnadsstyrelsen, medicinalstyrelsen, kanslern för rikets universitet efter hörande av lärarkollegiet vid karolinska institutet samt centrala sjukvårdsberedningen.

Jag anhåller nu att få upptaga frågan till närmare behandling och vill då börja med att lämna en redogörelse för förhandlingskommissionens förslag till avtal samt de däröver avgivna yttrandena.

Förhandlingskommissionens förslag till avtal

Förhandlingskommissionen framhåller, att vid tidpunkten för kommissionens ställningstagande till frågan om förläggning av den psykiatriska undervisningskliniken arbetena på uppförandet av en kommunal mental-klinik vid S:t Görans sjukhus omfattande 89 vårdplatser redan påbörjats. Ritningarna till denna klinik var även i huvudsak färdigställda. Att omvandla denna ifråga om utrymme relativt knappt tilltagna klinik till en undervisningsklinik, som tillgodosåg kraven på tillräckliga lokaler för bedrivandet av modern psykiatrisk undervisning och forskning, visade sig vara ganska komplicerat. Inom de ursprungligen planerade lokalerna fanns så gott som inga utrymmen alls att tillgå. Stadsplanen lade hinder i vägen för uppförandet av ytterligare våningsplan. Kvar stod möjligheten att intill kliniken låta uppföra en särskild byggnad, vilken skulle kunna dimensioneras för undervisningens och forskningens behov, varvid dock de speciella terrängförhållandena på platsen finge i viss mån bestämma byggnadens utformning. En särskild expertkommitté tillsattes med uppdrag att gemensamt med sjukhusdirektionens planeringsavdelning upprätta ett lokalprogram.

Enligt upprättat program avses polikliniken skola överflyttas till tillbyggnaden medan bottenvåningen i huvudbyggnaden i stället kommer att inrymma läkar- och kuratorsexpeditioner m. m. Nödvändigheten att inrätta kandidatrum inom varje vårdavdelning har vidare medfört en minskning av det totala antalet vårdplatser vid kliniken från 89 till 81. I tillbyggnaden inrymmer poliklinik, föreläsningssal, övriga gemensamma utrymmen för undervisningen samt forskningslaboratorier. Enligt kommissionen synes lokalprogrammet i huvudsak vara uppgjort med iakttagande av nödiga krav på återhållsamhet och sparsamhet. I fråga om de för forskningen avsedda utrymmena har kommissionen gjort en jämförelse med motsvarande förslag beträffande vissa sinnessjukhus, som är redovisat i det av 1955 års läkarutbildningsutredning den 4 oktober 1957 avgivna betänkandet med förslag rörande professorer i psykiatri vid vissa sinnessjukhus. De för forskningen avsedda lokalerna vid S:t Görans sjukhus synes därvid enligt kommissionens mening något rikligt tilltagna. Kommissionen har dock icke ansett sig av denna anledning böra påkalla någon ändring i lokalprogrammet, särskilt som med hänsyn till den valda planlösningen en minskning av forskningsut-

rymmena knappast skulle medföra en motsvarande minskning av de totala byggnadskostnaderna.

Den ursprungligen enbart för sjukvård avsedda mentalkliniken vid S:t Görans sjukhus har kostnadsberäknats till cirka 5 100 000 kronor. Kostnaderna för den särskilda tillbyggnaden, för kulvert och för utvändig planering till densamma beräknas enligt en preliminär kalkyl uppgå till omkring 2 700 000 kronor. Härtill kommer en uppskattad kostnad av 100 000 kronor för revidering av färdigställda ritningar och arbetsbeskrivningar m. m. samt ändringsarbeten inom redan uppförda delar av huvudbyggnaden. Sammanlagt skulle således byggnadskostnaderna för den nya kliniken komma att uppgå till cirka 7 900 000 kronor, varav cirka 2 800 000 kronor är direkt föranledda av undervisning och forskning. Kliniken beräknas kunna tagas i bruk höstterminen 1960.

I fråga om fördelningen av investerings- och driftkostnaderna för den nya kliniken vid S:t Görans sjukhus, som avses skola ersätta den i det s. k. Sabbatsbergsavtalet upptagna psykiatriska kliniken, har förhandlingsparterna ansett följdriktigt att i princip tillämpa de i sagda avtal angivna fördelningsreglerna. Dessa regler har sålunda utgjort grunden för den uppgörelse, som parterna träffat angående samarbete för uppförande och drift av den psykiatriska kliniken vid S:t Görans sjukhus.

Ifrågavarande *förslag till avtal* med Stockholms stad lyder sålunda:

Mellan svenska staten och Stockholms stad är — under förutsättning av såväl Kungl. Maj:ts som Stockholms stadsfullmäktiges godkännande före den 1 januari 1959 — följande avtal träffat angående samarbete för uppförande och drift av en psykiatrisk klinik vid S:t Görans sjukhus.

§ 1.

Staden skall vid S:t Görans sjukhus uppföra och utrusta en psykiatrisk klinik samt upplåta den till Karolinska mediko-kirurgiska institutet såsom en institutets psykiatriska klinik.

§ 2.

Kliniken, som är avsedd för vård av sjuka från staden, skall inrymma *dels* avdelningar med tillhoppa cirka 73 allmänna och cirka 8 enskilda vårdplatser, *dels* en poliklinik, *dels* ock lokaler för undervisning och forskning.

§ 3.

Mom. 1. Staten skall till staden erlagga byggnadsbidrag med 25 procent *dels* av de verkliga totalkostnaderna för klinikens färdigställande och utrustning och *dels* av de kostnader för ny- och ombyggnads- ävensom ändrings- och förbättringsarbeten och i samband därmed stående utrustning, som sedermera tillkomma och som ej äro att hänföra till årligt underhåll.

Mom. 2. Staten skall vidare till staden erlagga byggnadsbidrag med 20 procent av de på kliniken belöpande verkliga totalkostnaderna för färdigställande och utrustning av sådana inrättningar, som äro för hela sjukhuset gemensamma, ävensom av de kostnader för ny- och ombyggnadsarbeten samt ändrings- och förbättringsarbeten och i samband därmed stående ut-

rustning, som sedermera tillkomma och som ej äro att hänföra till årligt underhåll. På kliniken skall anses belöpa så stor del av kostnaderna för gemensamma inrättningar, som svarar mot det antal vårdplatser, som kliniken inrymmer vid färdigställandet, i förhållande till 1 200 vårdplatser.

Byggnadsbidrag enligt föregående stycke skall icke utgå för annan vid sjukhuset nu befintlig gemensam inrättning än den patologiska avdelningen. Bidraget till denna avdelning skall beräknas *dels* å den verkliga kostnad, som uppförandet av avdelningen medfört efter avskrivning med 1,35 procent per helt år, varunder avdelningen varit i bruk då bidraget erlägges, *dels ock* å värdet vid tidpunkten för bidragets erläggande av den till avdelningen hänförliga utrustningen.

§ 4.

Utöver vad i § 3 sägs skall staten med hänsyn till de fördyringar, som uppkomma till följd av särskilda föreliggande omständigheter, till staden erlægga ersättning med belopp motsvarande

a) kostnaderna för av upplåtelsen föranledd revidering av färdigställda ritningar och arbetsbeskrivningar m. m. till den ursprungligen enbart för sjukvård avsedda klinikbyggnaden;

b) kostnaderna för av upplåtelsen föranledda ändringsarbeten inom sagda byggnad;

c) fem procent av de verkliga totalkostnaderna för klinikens färdigställande.

För stadens kostnader under år 1957, avseende utrednings- och ritningsarbeten m. m. för då planerad undervisningsklinik m. m. på Södersjukhuset, skall staten till staden erlægga ett belopp om 17 300 kronor.

§ 5.

Staten tillhandahåller staden byggnadsbidraget för sjukhusets pannanläggning och centralkök samt för patologiska avdelningen, då kliniken togs i bruk för undervisningsändamål. Byggnadsbidraget för övriga anläggningar samt bidraget enligt § 4 c) erlägges under byggnadstiden i ungefärlig proportion till stadens egna utlägg.

§ 6.

Genom att lämna ovanberörda bidrag tillförsäkras staten rätt att, så länge kliniken drives, använda den såsom en Karolinska institutets psykiatriska klinik men erhåller icke någon del i äganderätt till tomt eller byggnader.

§ 7.

Ritningarna till kliniken skola upprättas i samråd med Karolinska institutets lärarkollegium.

§ 8.

Mom. 1. Beträffande tillsättning, avlöning och pensionering av läkarpersonalen vid kliniken skall gälla följande:

a) Överläkare, som tillika är professor eller laborator vid Karolinska institutet, ävensom sådan läkarpersonal, som uteslutande är anställd för forsknings- eller undervisningsändamål, tillsättes, avlönas och pensioneras av staten, dock att staden bestrider kostnaden för särskilda överläkararvoden med samma belopp, som utgå till motsvarande överläkare vid Karolinska sjukhuset.

b) Övrig läkarpersonal, tillsättes, avlönas och pensioneras av staten, dock att staden bidrager med halva löne- och pensionskostnaden. Stadens bidrag till pensionskostnaderna skall utgöra 15 procent av bidraget till lönekostnaderna.

Mom. 2. Antalet underordnade läkare, till vilkas avlönande och pensionering avtalsparterna gemensamt bidraga, bestämmes av parterna i samråd.

Mom. 3. Annan personal, som uteslutande är anställd för forsknings- eller undervisningsändamål vid kliniken, tillsättes, avlönas och pensioneras av staten.

Mom. 4. Övrig för kliniken behövlig personal tillsättes, avlönas och pensioneras av staden.

§ 9.

Innan läkarbefattning, som tillsättes av staten och som ej uteslutande är avsedd för forsknings- eller undervisningsändamål, förses med innehavare, skall stadens sjukhusdirektion beredas tillfälle att yttra sig. Erforderliga närmare föreskrifter härom meddelas av Kungl. Maj:t.

§ 10.

Klinikens läkare intaga såsom sådana, i den mån ej annorlunda stadgas i gällande, av Kungl. Maj:t fastställt reglemente för stadens sjukhus, samma ställning till sjukhusdirektionen som övriga läkare vid stadens sjukhus samt äro pliktiga att efterkomma de anordningar för sjukhusets drift, som sjukhusdirektionen äger vidtaga, ävensom att ställa sig till efterrättelse de för stadens sjukhus gällande bestämmelser, som icke strida mot detta avtal.

§ 11.

Staten skall årligen bidraga till klinikens driftkostnader på sätt nedan sägs:

a) Kostnaderna för sådan instrumentutrustning för kliniken, som ej avser ersättande av kasserad utrustning och som tillkommit utan samband med byggnadsarbete och sålunda icke beaktats vid bestämmandet av det i § 3 omförmälda byggnadsbidraget, skola till 75 procent bestridas av staden och till 25 procent av staten.

b) Såsom bidrag till övriga driftkostnader skall staten årligen erlægga ett belopp, motsvarande 10 procent av den del av sjukhusets totala driftkostnader, som efter antalet vård dagar belöper på klinikens vårdplatser. I driftkostnaderna skola härvid inbegripas kostnaderna för årligt underhåll av byggnader ävensom pensionskostnader, beräknade till 15 procent av den i driftkostnaderna ingående avlöningssumma, som bokförts under den för sjukhuset i lönebilagan till stadens utgifts- och inkomststat angivna anslagsrubriken, men undantagas de kostnader, som avses under § 8 momenten 1 och 3. Om driftkostnaderna för samma antal vård dagar vid Sabbatsbergs sjukhus, beräknade enligt § 14 b) första stycket Sabbatsbergsavtalet och den 29 januari 1958 överenskommet tillägg till nämnda avtal, skulle under visst kalenderår uppgå till högre belopp, skall statens bidrag i stället utgå med 10 procent av sistnämnda belopp.

§ 12.

Detta avtal berör ej den rätt, staden enligt gällande bestämmelser må äga att erhålla statsbidrag till klinikens uppförande och drift.

§ 13.

Genom detta avtal upphäves det mellan parterna den 1 december 1947 ingångna avtalet angående samarbete för ny- och ombyggnad samt drift av Sabbatsbergs sjukhus i vad sistnämnda avtal avser uppförande och drift av en psykiatrisk klinik.

Förhandlingskommissionen framhåller, att avtalsförslaget innehåller vissa bestämmelser, som saknar motsvarighet i det s. k. Sabbatsbergsavtalet. Detta beror främst på två särskilda omständigheter, nämligen *dels* att avtalsförslaget till skillnad från Sabbatsbergsavtalet icke avser ett helt sjukhus utan endast en klinik inom ett sjukhus, där undervisning i övrigt icke bedrivs, *dels* att vid tidpunkten för ingåendet av överenskommelsen en enbart för sjukvård avsedd psykiatrisk klinik redan var under uppförande, varigenom byggnadskostnaderna för den nya kliniken kommit att bli betydligt högre än om den redan från början hade planerats som en undervisningsklinik. På grund härav har stadens representanter ursprungligen krävt, att staten skall erlægga *dels* de faktiska merkostnader för uppförandet av kliniken, som föranledes av att undervisning och forskning tillkommer och som motsvarar omkring 35 procent av totalkostnaderna för klinikens färdigställande, *dels* ersättning för förlusten av åtta vårdplatser med 50 000 kronor per vårdplats, *dels* ock bidrag till sjukhusets gemensamma inrättningar i proportion till psykiatriska kliniken andel i desamma. Vidare har stadens delegerade framhållit, att vårdavgiften vid S:t Görans sjukhus, som med tillämpning av Sabbatsbergsavtalets regler skall läggas till grund för beräkningen av det statliga driftkostnadsbidraget, icke motsvarar de verkliga kostnaderna för driften av den psykiatriska kliniken, eftersom vårdavgiften utgör en genomsnittskostnad för samtliga kliniker vid sjukhuset. Driftkostnaderna är nämligen väsentligt högre vid en undervisningsklinik än vid en klinik uteslutande avsedd för sjukvård. Vid S:t Görans sjukhus finns dessutom speciellt driftbilliga avdelningar — t. ex. en kronikeravdelning — som inverkar sänkande på den genomsnittliga vårdavgiften. Enligt delegerades mening borde staten därför erlægga ett driftkostnadsbidrag, som grundar sig på de faktiska driftkostnaderna vid psykiatriska kliniken. Slutligen har delegerade ansett staten böra ersätta staden dess kostnader för under år 1957 verkställda ritnings- och utredningsarbeten i syfte att definitivt förlägga undervisning i psykiatri till Södersjukhuset.

Efter ingående överläggningar har parterna till en början överenskommit, att staten med hänsyn till de fördyringar, som uppkommer till följd av förut angivna speciella förhållanden, skall ersätta staden de verkliga kostnaderna för av upplåtelsen föranledd revidering av ritningar m. m. till den ursprungligen enbart för sjukvård avsedda klinikbyggnaden samt därav föranledda ändringsarbeten i densamma ävensom fem procent av de verkliga totalkostnaderna för klinikens färdigställande. Det har syns kommissionen skäligt, att de fördyringar, som uppkommer som en direkt

följd av klinikens upplåtande för undervisning och forskning, i första hand drabbar staten. Ifråga om ersättningen för revidering av ritningar m. m. har parterna utgått från, att staten icke skall till någon del bidra till lönekostnaderna för personal, som är anställd vid stadens sjukhusdirektion och som avlönas med anlitande av anslag å direktionens lönestat. Kravet på ersättning för förlorade vårdplatser har av kommissionen avvisats. Kommissionen har slutligen ansett skäligt, att staten ersätter staten de till 17 300 kronor uppgående kostnaderna för ritnings- och utredningsarbeten beträffande Södersjukhuset.

Enär undervisningen och forskningen i psykiatri även i viss utsträckning kommer att belasta de till S:t Görans sjukhus hörande gemensamma inrättningarna, har kommissionen vidare ansett staten böra bidra till byggnadskostnaderna för dessa inrättningar i proportion till den psykiatriska klinikens andel i desamma. Som en följd härav har kommissionen för sin del funnit skäl tala för att i detta sammanhang frågan om motsvarande reducering av det statliga byggnadsbidraget till de gemensamma inrättningarna vid Sabbatsbergs sjukhus upptages till övervägande. Emellertid har den år 1954 beslutade reformeringen av läkarutbildningen samt den starka expansionen inom den medicinska forskningen medfört krav på revidering av den år 1949 uppgjorda generalplanen för detta sjukhus. Då det således råder oklarhet om i vilken utsträckning undervisning i övrigt kommer att förläggas till Sabbatsbergs sjukhus, har kommissionen på yrkande av stadens delegerade stannat för att uppskjuta prövningen av berörda fråga till kommande förhandlingar i samband med nämnda revidering.

Av sjukhusets ekonomianläggningar och övriga kliniker icke tillhörande inrättningar skall enligt avtalsförslaget och i överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i Sabbatsbergsavtalet statligt byggnadsbidrag endast utgå till sådana, vilka är gemensamma för sjukhuset i dess helhet. Fler-talet av ifrågavarande inrättningar vid sjukhuset avses bli nyuppförda. Sjukhusets pannanläggning och centralkök är under uppförande och beräknas vara färdigställda hösten 1958. Statligt byggnadsbidrag skall icke utgå till annan nu befintlig gemensam inrättning än den patologiska avdelningen. Personalbostäder räknas icke till de gemensamma inrättningarna. Psykiatriska klinikens andel i de gemensamma inrättningarna anses motsvara den del av hela antalet vårdplatser vid det fullt utbyggda sjukhuset — 1 200 vårdplatser — som belöper på kliniken. Enär vid Sabbatsbergs sjukhus vissa av de gemensamma inrättningarna, exempelvis den patologiska institutionen, direkt utnyttjas för undervisning och forskning men så icke avses bli fallet vid S:t Görans sjukhus, har bidragsprocenten i fråga om sagda inrättningar bestämts till 20 procent i stället för eljest gällande 25 procent.

I fråga om statens bidrag till utrustningskostnaderna för den nya kli-

niken har inga avvikelser skett från de i Sabbatsbergsavtalet angivna bidragsgrunderna, dock att staten icke skall bidra särskilt till kostnaderna för sådan instrumentutrustning vid de gemensamma inrättningarna, som ej avser ersättande av kasserad utrustning och som tillkommit utan samband med byggnadsarbeten. Erfarenheten har utvisat, att anskaffningen av utrustning till nytillkommande kliniker blir alltmer omfattande och dyrbar samt ofta medför principiella och praktiska spörsmål av stor räckvidd. Genom att staden är representerad i karolinska sjukhusets utrustningskommitté har staden möjlighet att utöva inflytande över de anskaffningar av utrustning, som berör detta sjukhus. Motsvarande möjlighet har hittills icke förelegat för staten i fråga om upphandling av utrustning till de undervisningskliniker, för vilka staden står som huvudman. Kommissionen har därför för stadens delegerade framhållit önskvärdheten av att någon statlig representant — förslagsvis från centrala sjukvårdsberedningen — beredes tillfälle att i varje fall ta del av och yttra sig över stadens utrustningsplan för psykiatriska kliniken vid S:t Görans sjukhus. Stadens delegerade har förklarat sig vilja söka utverka sjukhusdirektionens medverkan till en sådan anordning.

Parterna har slutligen enats om att statens driftkostnadsbidrag skall beräknas på grundval av vårddagkostnaden vid Sabbatsbergs sjukhus, därest nämnda kostnad överstiger motsvarande kostnad vid S:t Görans sjukhus. Enligt sjukhusens förvaltningsekonomiska statistik år 1957 utgjorde vårddagkostnaden vid Sabbatsbergs och S:t Görans sjukhus i runt tal 74 resp. 59 kronor. Enär erfarenhetsmässigt driftkostnaderna vid undervisningskliniker blir väsentligt högre än vid andra kliniker, har kommissionen ansett skäligt, att vårddagkostnaden vid det kommunala sjukhus i Stockholm, som avses i sin helhet komma att utnyttjas för undervisningen, lägges till grund för beräkningen av det statliga bidraget till driften av den psykiatriska kliniken vid S:t Görans sjukhus, i synnerhet som denna klinik ersätter den i Sabbatsbergsavtalet avsedda psykiatriska kliniken. I driftkostnaderna har inlagts pensionskostnader i överensstämmelse med den av Kungl. Maj:t den 28 juli 1958 godkända överenskommelsen mellan parterna om beräkningen av vissa driftkostnader m. m.

Vid förhandlingarna har parterna utgått från, att kliniken skall tagas i anspråk för undervisning i ungefär den omfattning, som förutsattes i proposition nr 212/1954 angående reformering av läkarutbildningen. Skulle statsmakterna i en framtid besluta några väsentliga avvikelser från det däri angivna studieprogrammet kan detta — om så skulle påfordras från någondera parten — föranleda en omprövning av de i avtalet fastställda bidragsgrunderna. I fråga om den vetenskapliga forskningen vid kliniken har parterna räknat med, att denna skall i huvudsak bedrivas i samma omfattning som vid landets övriga psykiatriska undervisningskliniker.

Yttranden

Statskontoret anför bl. a.

Kommissionen har ansett skäligt, att staten bidrager till byggnadskostnaderna för de till S:t Görans sjukhus hörande gemensamma inrättningarna i proportion till den psykiatriska klinikens andel i desamma. Samtidigt har kommissionen funnit skäl tala för att frågan om motsvarande reducering av det statliga byggnadsbidraget till de gemensamma inrättningarna vid Sabbatsbergs sjukhus upptages till prövning. Statskontoret är av den uppfattningen, att i avtalet eller, om så av formella skäl befinnes lämpligare, i bilaga till avtalet bör intagas klausul om att nu nämnda fråga skall göras till föremål för särskild prövning.

Statskontoret finner det vidare angeläget, att staten i avtalet uttryckligen tillförsäkras representation vid uppgörandet av utrustningsplanen för den psykiatriska kliniken och även i fortsättningen vid utrustningsfrågors behandling avseende berörda klinik.

Beträffande statens bidrag till driftkostnaderna vill statskontoret icke motsätta sig, att dessa åtminstone till en början beräknas på grundval av vårdavgiftskostnaderna vid Sabbatsbergs sjukhus, därest dessa överstiger motsvarande kostnader vid S:t Görans sjukhus. Ämbetsverket kan emellertid för sin del icke biträda, att beräkningarna låses fast på sätt i förslaget angivits. Enligt statskontorets mening bör spörsmålet om beräkningsmetoden för det statliga driftkostnadsbidraget tagas till omprövning, så snart förhållandena kan anses så påfordra. Föreskrift härom bör intagas i avtalet.

En brist i avtalsförslaget är över huvud, att en allmän uppsägningsklausul saknas. Komplettering av förslaget på denna punkt synes erfordrig.

Medicinalstyrelsen, som tidigare godkänt ritningar till en ny psykiatrisk avdelning vid S:t Görans sjukhus med sammanlagt 89 vårdplatser, finner det reviderade lokalprogrammet och ritningsförslaget på ett tillfredsställande sätt täcka sjukvårdens behov. En stor brist är emellertid, att vårdavdelningarna saknar behandlingsrum. Sådana rum upptages numera i lokalprogram för nya mentalsjukhus och psykiatriska lasarettavdelningar på varje vårdavdelning. Forskningens lokalbehov synes enligt styrelsens mening vara relativt väl tillgodosett. Ritningarnas skissartade karaktär möjliggör dock icke någon bedömning av huruvida forskningsavdelningarna utformats på ett ändamålsenligt sätt. Undervisningen i psykiatri är på många håll utomlands i betydligt större utsträckning än hos oss inriktad på handledning i smågrupper av studerande i direkt kontakt med patienterna och i mindre utsträckning på central undervisning. Tekniska hjälpmedel, såsom bandupptagning, film och television samt utnyttjandet av s. k. envägsfönster (one way screen) kommer därvid till stor användning. Då vårdavdelningarna enligt det föreliggande ritningsförslaget saknar behandlingsrum, finns emellertid knappast några möjligheter att där utnyttja nämnda tekniska hjälpmedel. Icke heller föreläsningssalen synes ha fått ett sådant läge och en

sådan utrustning, att tekniska hjälpmedel i tillräcklig utsträckning kan utnyttjas.

Styrelsen erinrar om att förslag även förelegat om förläggande av ifrågasvarande psykiatriska undervisningsklinik till Södersjukhuset. Den psykiatriska undervisningen och forskningen förutsätter nämligen ett intimt samarbete med vissa andra specialiteter, främst neurologi, neurokirurgi, internmedicin och väl utvecklade laboratorier för neurofysiologi och neuroradiologi. I vissa av dessa avseenden erbjuder Södersjukhuset redan nu mycket stora fördelar framför S:t Görans sjukhus. I betänkande angående regionssjukvården har föreslagits, att vissa specialkliniker skall förläggas till s. k. regionssjukhus. Bland dessa märkes psykiatriska, neurologiska och neurokirurgiska kliniker, organiserade såsom ett neuropsykiatriskt block. Till dessa neuropsykiatriska enheter bör enligt utredningens mening såväl läkarutbildning som framförallt specialistutbildning och forskning förläggas. Från dessa utgångspunkter finner medicinalstyrelsen en relativt isolerad förläggning av en psykiatrisk universitetsklinik till S:t Görans sjukhus vara en icke rationell åtgärd, som närmast framstår såsom en ren nödfallsutväg, vilken styrelsen icke kan förorda.

Byggnadsstyrelsen anser kommissionens förslag vara den mest ändamålsenliga lösning av den psykiatriska undervisningens lokalfråga, som kan åvägbringas f. n. En förläggning av kliniken till Södersjukhuset eller såsom ursprungligen avsetts till Sabbatsbergs sjukhus skulle givetvis vara fördelaktigare på längre sikt, men med hänsyn till ovissheten om och när en sådan lösning kan genomföras är det nu framlagda alternativet att föredraga. Det upprättade ritningsförslaget är enligt styrelsen alltför skissartat för att det skall kunna bedömas i sina detaljer, men den principiella uppbyggnaden liksom lokalernas omfattning och fördelning synes skapa förutsättningar för en lämplig lösning av lokalfrågan. Med hänsyn till ritningsmaterialets preliminära karaktär har de angivna kostnaderna endast uppskattningsvis kunnat verifieras. Styrelsen har därvid funnit totalkostnaden för tillbyggnaden något lågt räknad. Det bör förutsättas, att det fortsatta projekteringsarbetet bedrivs med beaktande av alla möjligheter att hålla nere anläggningskostnaderna.

Centrala sjukvårdsberedningen uttalar.

Enligt beredningens uppfattning synes kommissionens förslag i det uppkomna läget realistiskt. Vid Södersjukhuset finnes f. n. en rad specialiteter och underspecialiteter, vilka enbart de torde komma att ställa så stora krav på utvidgningsmöjligheterna vid Södersjukhuset, att det med hänsyn till det tillgängliga markområdet och dettas beskaffenhet torde bli svårt att tillmötesgå dem. Frånvaron vid S:t Görans sjukhus av specialiteter sådana som neurologi, neurokirurgi m. m. torde ej få anses så tungt vägande som reservanternas gör gällande, då utvägen står till buds att härför anlita konsulter. Väsentligare torde vara sjukhusets laboratorieresurser och tillgången till egna laboratorielokaler. De förstnämnda resurserna torde få anses fullt

tillfredsställande vid S:t Görans sjukhus, och tillgången till laboratorielokaler vid kliniken blir enligt det framlagda förslaget synnerligen god.

Den föreslagna tillbyggnaden löser genom ett skickligt utnyttjande av terrängen den anknötning av lokalerna för forskningens och undervisningens behov, som kommissionens förslag gjort aktuell. Tillbyggnaden är emellertid endast mycket skissartat löst och kan icke i något detaljhänseende bli föremål för granskning. Utrymmena synes kunna möta en viss expansion av verksamheten, vilket måste förutses särskilt när det gäller undervisnings- och forskningskliniker. Beredningen förutsätter, att vid det fortsatta planeringsarbetet de olika rumsgруппerna i tillbyggnaden ingående studeras med tanke på möjligheten att nedbringa byggnadsvolymen.

Förslaget, att någon statlig representant — förslagsvis från centrala sjukvårdsberedningen — beredes tillfälle att ta del av och yttra sig över stadens utrustningsplan för kliniken tillstyrkes av beredningen.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet anför bl. a.

Lärarkollegiet vill inledningsvis uttrycka en bestämd förhoppning, att arbetet med Sabbatsbergsavtalets förverkligande utan ytterligare dröjsmål igångsättes och fäster den största vikt vid att det nya Sabbatsbergs sjukhus i all den utsträckning som är möjlig, får karaktären av ett fullvärdigt modernt undervisningssjukhus. I detta hänseende har lärarkollegiet tidigare givit uttryck för uppfattningen, att detta sjukhus jämte medicinska, kirurgiska, obstetrisk-gynekologiska och pediatriiska kliniker jämväl skulle omfatta en psykiatrisk klinik. Professorn i medicin G. Biörck har i detta sammanhang framhållit, att psykiatrin är en av de discipliner med vilka invärtesmedicinen har och kommer att få den intimaste kontakten, varför bl. a. dimensioneringen av den medicinska kliniken blir i viss mån beroende av huruvida en psykiatrisk klinik kommer att inrättas vid Sabbatsbergs sjukhus.

Frågan om förläggningen av den nya psykiatriska undervisningskliniken är således av betydelse icke blott för ämnet psykiatri utan även för en rad andra discipliner, som i olika hänseenden måste kunna repliera på en psykiatrisk enhet. Utvecklingen inom psykiatrin går emellertid f. n. så snabbt, att lärarkollegiet tager för visst, att vid den tidpunkt, då uppbyggnaden av den ursprungligen planerade psykiatriska kliniken vid Sabbatsbergs sjukhus skulle bli aktuell, sjukvårdens krav kommer att framtinga en psykiatrisk enhet av sådan omfattning och kvalitet, att undervisningens och forskningens behov blir betryggande tillgodosedda. Lärarkollegiet anser sig därför med tillförsikt kunna ställa denna fråga på framtiden utan att därmed efter-sätta sitt ansvar för att ett fullvärdigt undervisningssjukhus tillskapas på Sabbatsbergsområdet.

Sedan ämnesrepresentanten, professor Sjögren inför det nödläge, som i vårt land råder med avseende på tillgången till psykiatriskt utbildade läkare och forskare, godtagit det förslag till en snar lösning av frågan om en ny psykiatrisk undervisningsklinik, som det föreliggande S:t Göransprojektet utgör, anser sig lärarkollegiet, trots att den föreslagna anordningen är behäftad med ett flertal nackdelar, höra acceptera densamma.

I § 2 i avtalsförslaget anges, att kliniken är avsedd för vård av sjuka från staden. För en undervisningsklinik framstår det emellertid som en nödvändighet att erhålla en utvidgad möjlighet att mottaga patienter från annan hemort, i de fall där detta motiveras av undervisning eller forskning. Lärarkollegiet förutsätter, att denna fråga framdeles erhåller sin lösning.

I avtalsförslaget nämnes icke särskilt huru skall förfaras med den primära eller löpande utrustningen med apparatur för undervisning och forskning. En oklarhet härvidlag skulle möjligen kunna bli till förfång för den framtida verksamheten vid kliniken och dess forskningslaboratorier. Lärarkollegiet förutsätter, att i sedvanlig ordning statliga anslag till inredning och utrustning kommer att ställas till klinikens förfogande, såvitt avser undervisningens och forskningens behov.

De bilagda ritningarna till en klinikbyggnad har uppgjorts i samråd med bl. a. representanter för institutet. Klinikbyggnaden, som redan är under uppförande, torde — trots vissa brister och med reservation för en del omdispositioner av utrymmena — få accepteras i den angivna formen. Antalet vårdplatser inom de olika vårdavdelningarna har emellertid föreslagits bli så stort som 17 resp. 15, och det sammanlagda platsantalet skall enligt nuvarande organisationsplan uppgå till 81. Till detta vill lärarkollegiet anföra, att de psykiatriska undersökningarna och behandlingsmetoderna numera är så omfattande, att vårdavdelningarna nödvändigtvis måste omfatta färre platser än som planerats. Det måste anses angeläget att inom ramen för den föreslagna kliniken tillvarataga varje möjlighet att minska eller omdisponera antalet vårdplatser så att varje vårdenhet icke blir för svårskött och betungande till nackdel för sjukvårdens, undervisningens och den kliniska forskningens kvalitet. Lärarkollegiet förutsätter, att erforderliga justeringar av ritningarna kan ske i samråd med vederbörande hos Stockholms stad.

Skissen till en tillfogad byggnad för poliklinik samt undervisnings- och forskningslokaler är preliminär men synes kunna accepteras såsom basis för en fortsatt detaljutformning. De utrymmen, vilka reserverats för forskning, kan i motsats till vad kommissionen anfört icke betraktas som »något rikligt tilltagna». De får visserligen anses till en början motsvara de huvudsakliga behoven, men då inga reservutrymmen planerats, föreligger otvivelaktigt en avsevärd risk, att lokalerna relativt snart blir otillräckliga. Förslaget kan accepteras endast såsom ett minimiförslag, och man bör vid den fortsatta planeringen icke försumma möjligheterna till en eventuell framtida utbyggnad.

Förhandlingsparterna har utgått från att forskning skall bedrivas vid kliniken i huvudsak i samma omfattning som vid landets övriga psykiatriska undervisningskliniker. I själva verket har emellertid behovet av en utökad och intensifierad psykiatrisk forskning länge varit så trängande, att den nya kliniken måste kunna stimulera till en större utveckling av forskningen inom ämnet än som hittills varit möjlig. Härför erfordras att de planerade lokalerna inredes och utrustas med detta förhållande i ögonsikte samt att även klinikens övriga kommande anslag dimensioneras därefter.

Kanslern för rikets universitet tillstyrker för sin del förhandlingskommissionens förslag samt uttalar bl. a.

Med hänsyn till i ärendet föreliggande särskilda omständigheter synes mig den föreslagna kostnadsfördelningen vara godtagbar ur statens synpunkt, därvid jag utgår från att avtalsförslaget innebär en skyldighet för Stockholms stad att — mot bidrag från staten i enlighet med vad i förslaget till avtal närmare angives — helt svara för inredning och utrustning icke endast av de för sjukvården utan jämväl av de för undervisning och forskning närmast avsedda lokalerna.

Vad särskilt beträffar utrustningen av speciallaboratorier utgår jag från att staden enligt förslaget till avtal måste vara skyldig att åtminstone förse

dessa med en god grundutrustning för forskning. Några särskilda statliga anslag till inredning och utrustning av undervisnings- och forskningslokaler anser jag mig därför icke böra räkna med. Däremot bör givetvis hinder icke möta mot att t. ex. medicinska forskningsrådet lämnar bidrag till anskaffande av speciell apparatur för särskilda forskningsprojekt vid kliniken.

Förhandlingskommissionen har för stadens delegerade framhållit önskvärdheten av att någon statlig representant — förslagsvis från centrala sjukvårdsberedningen — beredes tillfälle att yttra sig över stadens utrustningsplan för psykiatriska kliniken. Då grunden till att staten över huvud taget skall lämna bidrag till utrustningskostnaderna närmast torde vara att söka i det förhållandet, att staden skall svara jämväl för utrustning av undervisnings- och forskningslokaler, finner jag det påkallat, att någon med undervisningens och forskningens behov särskilt förtrogen statlig representant likaledes beredes tillfälle att yttra sig över utrustningsplanen, i vad densamma avser utrustning för undervisning och forskning.

Lärarkollegiet har funnit det angeläget, att inom ramen för den föreslagna kliniken varje möjlighet tillvaratas att minska eller omdisponera antalet vårdplatser så att varje vårdenhet icke blir för svårskött och betungande. Utan att ingå på frågan om en sådan omdisponering, vars omfattning ej närmare angivits, över huvud taget är genomförbar eller kan genomföras utan ökning av byggnadskostnaderna anser jag mig emellertid böra framhålla, att en minskning av vårdenheterna utan samtidig reducering av det totala antalet vårdplatser skulle vara ägnad att öka läkarbehovet vid kliniken.

Departementschefen

Enligt den av 1954 års riksdag beslutade läkarutbildningsreformen har undervisningen i psykiatri utökats i sådan grad, att detta ämne blivit ett av huvudämnena i grundutbildningen. Med hänsyn härtill har en förstärkning av de nuvarande universitetsinstitutionerna visat sig nödvändig. För Stockholms del innebär den väsentligt utökade undervisningen i psykiatri, att den till karolinska sjukhusets område förlagda psykiatriska kliniken icke längre kan bereda plats för karolinska institutets samtliga studerande, cirka 120 om året. Att så skulle bli fallet förutsågs redan av 1948 års läkarutbildningskommitté, vars betänkande med förslag rörande läkarutbildningen låg till grund för den av 1954 års riksdag beslutade undervisningsreformen. Kommittén föreslog därför, att ytterligare en professur i psykiatri skulle inrättas vid karolinska institutet. Enligt det mellan staten och Stockholms stad år 1947 träffade avtalet angående upplåtelse av Sabbatsbergs sjukhus för den medicinska undervisningen (det s. k. Sabbatsbergsavtalet) har staden åtagit sig att vid detta sjukhus låta uppföra bl. a. en psykiatrisk klinik om 110 vårdplatser. Läkarutbildningskommittén föreslog därför, att den nya professuren i psykiatri skulle inrättas vid institutet så snart Sabbatsbergskliniken färdigställt. Detta beräknade kommittén kunna ske omkring år 1960. I avvaktan härpå borde enligt kommittén undervisning i psykiatri för halva antalet studerande vid institutet provisoriskt anordnas vid Södersjukhusets psykiatriska klinik. I proposition nr 212/1954 anslöt sig föredragande de-

partementschefen till detta kommitténs förslag. Sedan kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande m. m. upptagit vederbörliga förhandlingar med delegerade för Stockholms stad angående villkoren för sådan provisorisk undervisning vid Södersjukhuset, träffades mellan parterna innevarande år avtal härom, vilket avtal godkänts av Kungl. Maj:t och stadsfullmäktige (se prop. nr 87/1958 s. 49—50).

Den planerade utbyggnaden av Sabbatsbergs sjukhus har ännu icke till någon del påbörjats. Med hänsyn härtill och då de kliniker, som är avsedda att upplåtas för den vid serafimerlasarettet f. n. meddelade undervisningen, enligt Sabbatsbergsavtalet skall uppföras med förtursrätt, vilket jämväl skall gälla ersättningsbyggnad för den till Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn f. n. förlagda pediatriiska kliniken, torde man icke kunna räkna med tillkomsten av en psykiatrisk klinik vid Sabbatsbergs sjukhus förrän om tidigast cirka 15 år. Med anledning härav har överläggningar upptagits mellan förhandlingsparterna om en definitiv förläggning av psykiatriundervisningen till annat stadens sjukhus än Sabbatsbergs sjukhus. Av den av kommissionen förut lämnade redogörelsen framgår, att Södersjukhuset och S:t Görans sjukhus är de enda sjukhus, som härvid kan ifrågakomma.

Beträffande Södersjukhuset har vid förhandlingarna konstaterats, att den psykiatriska kliniken därstädes f. n. är helt otillräcklig för undervisnings- och forskningsändamål. Vid S:t Görans sjukhus åter hade arbetet med uppförandet av en enbart för sjukvård avsedd mentalklinik om 89 platser redan påbörjats. Inför valet mellan dessa sjukhus har kommissionen ansett sig böra förorda S:t Göransalternativet. Kommissionen motiverar detta sitt ställningstagande med att stadens delegerade under förhandlingarnas gång alltmera bestämt motsatt sig planerna att förlägga en undervisningsklinik till Södersjukhuset. En inom stadens sjukhusdirektion företagen utredning hade nämligen givit vid handen, att behovet av utrymmen för undervisnings- och forskningsändamål icke kunde tillgodoses på annat sätt än genom en till- och påbyggnad av sjukhuset samt att en sådan lösning vore tänkbar endast under förutsättning att de begränsade möjligheter, som funnes till utbyggnad av sjukhusets anläggningar, icke behövde reserveras för att tillgodose andra trängande lokalbehov för sjukhuset. Frågan om förläggandet av en permanent undervisningsklinik till sjukhuset kunde enligt stadens förhandlingsdelegerade i vart fall icke övervägas och beslutas förrän om tidigast två år i samband med planeringen av sjukhusets utbyggnad i dess helhet. Vidkommande S:t Görans sjukhus har en av kommissionen anlitad expertgrupp under ledning av ämnesrepresentanten, professorn Sjögren låtit gemensamt med stadens sjukhusdirektions planeringsavdelning undersöka möjligheterna att omvandla den nya mentalkliniken till en universitetsklinik. Företagna undersökningar har utvisat, att det föreligger möjlighet att genom uppförande av en fristående tillbyggnad i omedelbar anslutning till

huvudkomplexet anordna tillfredsställande lokaler för undervisning och forskning utan att detta menligt inverkar på möjligheterna att tillgodose sjukvårdens behov av lokaler. På grundval av ett av experterna upprättat lokalprogram har genom planeringsavdelningens försorg upprättats preliminära ritningar avseende undervisningskliniken.

Av remissmyndigheterna har statskontoret, byggnadsstyrelsen och centrala sjukvårdsberedningen icke haft något att erinra mot kommissionens förslag att förlägga den blivande undervisningskliniken till S:t Görans sjukhus. Även universitetskanslern och — med viss tvekan — lärarkollegiet vid karolinska institutet har tillstyrkt detta alternativ. Medicinalstyrelsen har däremot avstyrkt kommissionens förslag och därvid erinrat om, att den psykiatriska undervisningen och forskningen förutsätter ett intimt samarbete med vissa andra specialiteter, främst neurologi, neurokirurgi, internmedicin samt väl utvecklade laboratorier för neurofysiologi och neuroradiologi, i vilka avseenden Södersjukhuset redan nu erbjuder mycket stora fördelar framför S:t Görans sjukhus. Styrelsen har vidare åberopat regionvårdsutredningens nyligen avlämnade betänkande, enligt vilket psykiatriska, neurologiska och neurokirurgiska kliniker föreslås skola förläggas till s. k. region-sjukhus och där organiseras såsom ett neuropsykiatriskt block, till vilket såväl läkarutbildning som framförallt specialistutbildning och forskning bör förläggas. Styrelsen har till följd härav funnit en relativt isolerad förläggning av en psykiatrisk universitetsklinik till S:t Görans sjukhus vara en icke rationell åtgärd, som närmast framstår såsom en ren nödfallsutväg.

För egen del finner jag i likhet med medicinalstyrelsen, att en förläggning till Södersjukhuset av ifrågavarande klinik skulle innebära stora fördelar med avseende å möjligheterna att därstädes etablera önskvärt samarbete med angränsande specialiteter. Jag finner dessa skäl tungt vägande i synnerhet som regionvårdsutredningen grundat sitt förslag om tillskapande vid regionsjukhusen av neuropsykiatriska block på behovet av dylikt samarbete. Enligt vad kommissionen framhållit har emellertid stadens delegerade bestämt motsatt sig planerna på en förläggning av kliniken till Södersjukhuset. Jag har också under hand inhämtat närmare upplysningar om de skäl som därvid framförts — främst de begränsade utbyggnadsmöjligheter över huvud som finns vid detta sjukhus — och därvid funnit fullt befogat, att staden önskar reservera tillgängliga utbyggnadsmöjligheter för tillgodoseende av sina egna trängande sjukvårdsbehov. Även om sålunda i och för sig starka skäl talar för en förläggning av den nya psykiatriska kliniken till Södersjukhuset bedömer jag på grund av vad nu sagts de praktiska möjligheterna att realisera ett sådant projekt som i det närmaste obefintliga.

Som tidigare framhållits kan en psykiatrisk klinik vid Sabbatsbergs sjukhus icke beräknas komma till stånd förrän om tidigast cirka femton år. Den undervisning i psykiatri, som fr. o. m. innevarande hösttermin meddelas vid Södersjukhusets psykiatriska klinik i enlighet med det mellan staten och

staden därom träffade avtalet, är av provisorisk natur och har förutsatts skola bedrivas under nuvarande former endast ett begränsat antal år. Orsaken härtill är rådande brist på tillfredsställande undervisningslokaler samt avsaknaden av forskningsutrymmen. Dessa förhållanden låter sig i längden icke förenas med den ställning, som psykiatrin numera erhållit enligt den nya studieordningen. Härtill kommer angelägenheten av att mot bakgrunden av rådande brist på läkare inom mentalsjukvården snarast möjligt söka till skapa förbättrade utbildningsmöjligheter för psykiater. Med hänsyn härtill kan jag icke finna det försvarligt att avvisa den möjlighet, som nu erbjuder sig att utan ytterligare uppskov få till stånd en ny psykiatrisk undervisningsklinik vid S:t Görans sjukhus.

Mot förslaget att förlägga ifrågavarande klinik till S:t Görans sjukhus har vid remissbehandlingen rests vissa invändningar, främst den av medicinalstyrelsen påtalade avsaknaden vid detta sjukhus av vissa med psykiatrin närbesläktade discipliner. Frånvaron av specialiteter sådana som neurologi och neurokirurgi är givetvis en brist. Jag vill emellertid erinra om att den tidigare vid Sabbatsbergs sjukhus planerade psykiatriska undervisningskliniken i förevarande hänseenden icke skulle erhålla en bättre ställning och anser för övrigt närheten till karolinska sjukhuset erbjuda goda möjligheter att framdeles vid S:t Görans sjukhus anordna en tillfredsställande konsultverksamhet för ifrågavarande specialiteter. Av väsentligare betydelse i detta sammanhang torde emellertid vara tillgången till fullgoda laboratorier. Som centrala sjukvårdsberedningen påpekat måste resurserna i detta avseende anses fullt tillfredsställande vid S:t Görans sjukhus. Vidare har jag vid min bedömning av föreliggande fråga fäst stor vikt vid den omständigheten, att karolinska institutets företrädare för ämnet psykiatri, vilka har det närmaste ansvaret för att den psykiatriska undervisningens och forskningens intressen tillvaratages, efter noggranna undersökningar och med beaktande av samtliga föreliggande omständigheter funnit en förläggning av institutets dubbelklinik i psykiatri till S:t Görans sjukhus vara en acceptabel lösning samt till följd härav aktivt deltagit i det förberedande arbetet med klinikens utformning. Jag vill vidare tillägga, att enligt vad jag inhämtat från medicinalstyrelsen styrelsen anser sig, därest kliniken icke kan förläggas till Södersjukhuset, böra tillstyrka alternativet med klinikens förläggning till S:t Görans sjukhus. På grund av vad sålunda anförts anser jag mig böra förorda, att den nya undervisningskliniken förlägges till sistnämnda sjukhus. Framhållas må i detta sammanhang jämväl att Sabbatsbergstomten med säkerhet icke kunnat i framtiden hysa alla de kliniker och anläggningar, vilka ursprungligen avsetts skola uppföras därstädes. Lärarkollegiet vid karolinska institutet har visserligen för sin del uttalat en förhoppning om att tillkomsten av en psykiatrisk klinik vid S:t Görans sjukhus icke skall förhindra, att Sabbatsbergs sjukhus i framtiden erhåller en psykiatrisk klinik av sådan omfattning och kvalitet, att undervis-

ningens och forskningens behov blir betryggande tillgodosedda. Till denna fråga, som enligt mitt förmenande främst är en stadens angelägenhet, saknar jag f. n. anledning att taga ställning.

Det föreliggande förslaget till ritningar har — med reservation för dess skissartade karaktär — i huvudsak tillstyrkts av remissmyndigheterna. Förslaget synes mig utgöra en så rationell lösning av undervisningens och forskningens lokalfrågor, som föreliggande omständigheter medger. Någon ökning av vårdplatsantalet som av statskontoret ifrågasatts förefaller mig av byggnadstekniska skäl icke vara möjlig att genomföra. Jag tillstyrker därför, att det föreliggande ritningsförslaget lägges till grund för vidare utarbetande av byggnadsprogrammet, varvid de erinringar, som framställts beträffande vissa detaljer i lokalprogrammet och i de preliminära ritningarna i möjligaste mån bör vinna beaktande under förutsättning att de totala byggnadskostnaderna icke därigenom ökas. Enligt preliminära kostnadsberäkningar uppgår ifrågasatt kostnader till i runt tal 8 miljoner kronor. Jag finner angeläget understryka vikten av att alla föreliggande möjligheter till besparingar i byggnadsprogrammet tillvaratages.

Det förslag till fördelning mellan staten och staden av kostnaderna för den psykiatriska kliniken uppförande och drift, som förhandlingskommissionen lagt fram, bygger i huvudsak på de principer, som innefattas i Sabbatsbergsavtalet. Vissa avvikelser har emellertid befunnits nödvändiga. Detta beror främst på två omständigheter, nämligen dels att den psykiatriska kliniken är den enda undervisningsinstitutionen vid sjukhuset dels ock att kliniken ursprungligen planerats enbart för sjukvård, varför omvandlingen till universitetsklinik medfört revidering av ritningar och arbetsbeskrivningar m. m. samt vissa ändringsarbeten inom den byggnad, som redan är under uppförande. De avvikelser från Sabbatsbergsavtalets regler ifråga om fördelningen av byggnadskostnaderna — 4 § i avtalsförslaget — som kommissionen med hänsyn till nämnda förhållanden ansett sig böra biträda, är resultatet av en kompromiss och innebär i och för sig en väsentlig nedskärning av stadens ursprungliga krav. Jag anser mig därför med hänsyn till de i ärendet föreliggande speciella omständigheterna kunna godtaga vad kommissionen härutinnan föreslagit. Remissmyndigheterna har ej heller haft något att erinra i denna del. Avtalsförslagets bestämmelser om utrustning av kliniken har universitetskanslern ansett innebära, att staden — mot bidrag från staten i enlighet med vad i förslaget närmare anges — helt skall svara för inredning och utrustning icke endast av de för sjukvården utan jämväl av de för undervisning och forskning närmast avsedda lokalerna. Jag delar denna uppfattning. Som en följd härav anser jag vidare i likhet med kanslern, att staten bör beredas tillfälle att yttra sig över stadens utrustningsplan icke blott genom centrala sjukvårdsberedningen utan även genom någon med undervisningens och forskningens behov särskilt förfaren ställig representant. I och för sig hade det såsom statskontoret anfört varit önskvärt, att

staten i avtalet uttryckligen tillförsäkrats representation vid uppgörandet av utrustningsplanen. Genom att stadens förhandlingsdelegerade för sin del tillstyrkt en dylik anordning förutsätter jag emellertid, att statens intressen härvidlag skall bli vederbörligen tillgodosedda utan sådan föreskrift i avtalet.

Beträffande de till sjukhuset hörande gemensamma inrättningarna har kommissionen ansett skäligt, att staten bidrager till byggnadskostnaderna för dessa inrättningar i proportion till den psykiatriska klinikens andel i desamma. I avtalsförslaget är närmare angivet, hur ifrågasvarande statsbidrag skall beräknas. Vad härutinnan föreslagits anser jag mig kunna biträda. Jag finner vidare skäl tala för, att det statliga byggnadsbidraget till de gemensamma inrättningarna vid Sabbatsbergs sjukhus reduceras i motsvarande mån. I likhet med kommissionen anser jag därför, att denna fråga bör upptagas till prövning vid de förestående förhandlingarna rörande revidering av Sabbatsbergsavtalet. Då förhandlingsparterna är eniga härom, synes mig någon särskild föreskrift i avtalet av sådan innebörd knappast vara erforderlig.

Enligt avtalsförslaget skall statens bidrag till driftkostnaderna vid kliniken beräknas på grundval av vårddagkostnaden vid Sabbatsbergs sjukhus, därest denna överstiger motsvarande kostnad vid S:t Görans sjukhus. Såsom skäl härför har uppgivits, att sistnämnda kostnad, som utgör en genomsnittskostnad för samtliga kliniker och anläggningar vid sjukhuset, icke kommer att motsvara den verkliga dagkostnaden vid den psykiatriska kliniken, vilken på grund av undervisningen och forskningen anses bli dyrare i drift än sjukhuset i övrigt. Med hänsyn till avtalets karaktär av förhandlingsöverenskommelse anser jag mig böra godtaga den av kommissionen föreslagna anordningen.

Såsom statskontoret anfört skulle kunna ifrågasättas, om icke avtalsförslaget borde kompletteras med en allmän uppsägningsklausul. Då emellertid Sabbatsbergsavtalet, till vilket föreliggande avtalsförslag ansluter sig, icke innehåller någon dylik klausul, torde kommissionens förslag även på denna punkt böra godtagas.

I likhet med motsvarande stadgande i Sabbatsbergsavtalet anges i det föreliggande avtalsförslaget, att den psykiatriska kliniken är avsedd för vård av sjuka från staden. Lärarkollegiet vid karolinska institutet har med anledning härav framhållit nödvändigheten för en undervisningsklinik att kunna mottaga patienter från ett utvidgat upptagningsområde i de fall, där detta motiveras av undervisningens och forskningens behov samt förutsatt, att denna fråga framdeles erhåller sin lösning. Det av lärarkollegiet väckta spörsmålet anser jag icke böra komma under bedömande i förevarande sammanhang. Med en prövning av denna fråga om tillskapandet av s. k. riksplatser torde lämpligen böra anstå i avbidan på ett ställningstagande till regionvårdsutredningens nyligen avlämnade betänkande.

Mot det av kommissionen framlagda förslaget till avtal har jag i övrigt intet att invända. Därest framdeles smärre jämkningar av eller tillägg till avtalet skulle erfordras, förutsätter jag, att riksdagens samtycke därtill icke skall behöva inhämtas.

Förhandlingsparterna har utgått från, att den nya undervisningskliniken skall tagas i anspråk för undervisning i ungefär den omfattning, som förutsetts i proposition nr 212/1954. Beslut innebärande väsentliga avvikelser härifrån kan — om så skulle påfordras av någondera parten — föranleda en omprövning av de i avtalet fastställda bidragsgrunderna. I och för sig har jag icke något att erinra häremot. Jag utgår emellertid härvid från, att, därest framdeles en viss utökning av det årliga antalet studerande vid kliniken skulle visa sig önskvärd, staden icke med anledning härav skall påfordra en omprövning av statens bidrag.

I ingressen till avtalsförslaget har intagits en bestämmelse om, att förslaget skall godkännas av Kungl. Maj:t före den 1 januari 1959. Med anledning härav har Kungl. Maj:t den 12 december 1958 på min hemställan godkänt avtalsförslaget under förutsättning, att riksdagen efter därom av Kungl. Maj:t framlagt förslag godkände i avtalet angivna grunder för samarbete med staden samt anvisade för ändamålet erforderliga medel. Stockholms stadsfullmäktige har den 17 november 1958 för sin del godkänt avtalsförslaget.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna av mig i det föregående förordade grunder för ekonomiskt samarbete med Stockholms stad beträffande uppförande och drift av en psykiatrisk klinik vid S:t Görans sjukhus i Stockholm.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Johnny Sköldvall